Az esti órákban *Karácsony* Sándor, a debreceni egyetem professzora *a magyar nevelés* kérdéséről tartotta meg nagysikerű bevezető előadását.

(Karácsony Sándor előadását a töredékes gyorsírói jegyzetekből, sajnos, nem tudtuk rekonstruálni, a szerzőtől pedig későn kaptuk meg a kért kéziratot, ezért külön füzetben adtuk ki 1944 elején. Jelen kiadásban a helyére tettük.)

Karácsony Sándor előadása:

MAGYAR NEVELÉS

I.

Már mindjárt az maga kérdéses, mit értsünk a nevelés magyar voltán. Úgy kell-e nevelnünk, ahogy a magyar ember általában véve eddig is nevelni szokta a gyermekeit, vagy pedig van egy bizonyos fajta törvényszerűsége a nevelésnek, mely eltér a másfajta nevelési törvényszerűségektől, és ez a magyar nevelés? Ez utóbbi esetben az a feladat vár reánk, hogy ezeket a törvényszerűségeket megfigyeljük, megállapítsuk, összegyűjtsük, kodifikáljuk, és úgyszólván mai kelettel kezdjünk egy újfajta nevelési módszert. A másik esetben egy régóta, talán évezredek hosszú során át élő és ható családi nevelési formát installálunk be jogaiba, miközben annak érvényt próbálunk szerezni a köznevelés terén is. Azt hiszem, gyakorlati szempontból az lesz legokosabb eljárás részünkről, ha egyik felfogáshoz sem ragaszkodunk mereven, hanem ahogy a szükség kívánja, érvényesítjük egyiket is, másikat is.

Még így is elhangozhatik egy igen lehűtő, vagy legalább is túlbuzgalmunkat csillapítani akaró kérdés: van-e ilyesmire egyáltalában szükség? Hát nem az a magyar nevelés, ami Magyarországon éppen folyik, s folyt már megelőzőleg szépen, több mint ezer éve? De hessegessük el magunktól ennek a kérdésnek a kísértő szelídségét. Miért, miért nem, a neveléstudomány nagy magyar művelőit mostanában s a mai időket megelőző időben egyformán nem izgatta az a probléma,

mit jelent magyarul ez a szó: nevelni. Jól emlékszem azokra a meghatározásokra, amelyek tanárjelöltkoromban engem iparkodtak eligazítani ennek a fogas kérdésnek az útvesztőjében. Okosak voltak, minden részletre kiterjedők és sokfélék. De volt egy csudálatos közös hiányosságuk. Nem azt írták le tudományos pontossággal, ahogy csecsemőkoromtól tanárjelöltkoromig engem és a velem egykorúakat nevelték, hanem — Isten tudja mit, de valami egészen mást. Tudós és szeretett professzorom tehát, minden jóindulata és jólértesültsége ellenére, voltaképpen adósom maradt azzal, hogy mit értsünk magyarul nevelésen, s megajándékozott helyette, nem panaszkodhatom, bőkezűen és valódi értékekkel. Csak éppen úgy jártam az értékekkel, mintha beválthatatlan idegen valuta tömte volna degeszre a bugyellárisomat. Az adott körülmények között nem vehettem semmi hasznukat.

Adott körülményeim ugyanis még a hazánkban kínálkozó lehetséges alkalmak között is kiváltképpen magyarok voltak. Nevezetesen: magam is magyar voltam. Az engem eddig ért nevelő hatások is magyarok közt értek. Arra is készültem, hogy később lehetőleg magyarokat érjenek belőlem áradón is nevelő hatások. Mit értem ilyeténképpen az osztályrészemül jutott nagyrészt német, azonkívül francia, angol, olasz és más népek pedagógusaitól származó meghatározásokkal?...

Egészen bizonyosan magyar módra neveltek apám, anyám, két nagyapám, nagynénéim, nagybátyáim, unokatestvéreim, hiszen tiszta magyar származásúak voltak valamennyien. Magyar, sőt helvét hitvallású volt az a község és az a tanya, amelyben felnevelkedtem. Mindenki magyar, sőt mindenki református volt Földesen az én gyermekkoromban, mindössze a patikásnéról rebesgették, hogy katólikus, azt is olyan formában, mely szerint nem tudhatni azt se pontosan, meglehet, hogy csak affektál. Később Debrecenbe kerültem, annak megint a kálvinistábbik felébe. Magyarnak egyébként magyar volt az egész Nagy-Debrecen, jellemző rá, hogy minden újat szomjasan váró fülem nyolc esztendőn át más német szót, mint amely a kollégiumi német órán hangzott el, nem tudott beinni bennem egyetlenegy alkalommal sem. De azért nem árt ezt hangsúlyozva aláhúzni s úgy emlegetni mégsem. Mert a kollégium gimnáziumában a tanároknak a nevei is másformán hangzottak, mint például a magyar állam ugyanott működő főreáliskolájában. Amazokat így hívták: Karai, Szabó József, Szabó Márton, Kulcsár, Harsányi, Zalányi, Nyáry Simon, Mácsai, Tóth, Révész, Kecskeméthy, Bócsy, Török, Sinka, Gulyás, Oláh Gábor, Szeremley, Halász, Nagy Zsigmond, Nagy Elek, Falábú, emezeket: